

maakte hij geen melding) alsmede tegen de vooraanstaande leden van die formaties. Hij zou alle Duitsers over de grens laten zetten. Hij zou met de secretarissen-generaal, voorzover niet 'fout', en met mr. A. Brants (directeur-generaal van politie bij het departement van justitie) bespreken of het mogelijk was, alle na 15 mei '40 in leidende betrekkingen benoemde ambtenaren te schorsen, de radio te zuiveren, de bladen van de NSB en van Nationaal Front te verbieden, allerlei veiligheidsmaatregelen te nemen en de bevolking op te roepen, drie dagen lang te vlaggen. Hij zou voorts besprekingen houden met de commissarissen der koningin en de burgemeesters der grootste steden ('met die van 's Gravenhage eventueel al eerder'). Was er dan 'volledig orde' in Nederland, dan zouden de koningin en de overige ministers op zijn teken kunnen overkomen.

Men ziet: Dijkhoorn wilde in wezen aanknopen bij Nederland zoals het in mei '40 reilde en zeilde, met dien verstande dat *hij* als regeringsgedelegeerde en opperbevelhebber van land- en zeemacht in de eerste periode na de 'bevrijding' de hoogste autoriteit zou zijn. In de Commissie-Terugkeer had Gerbrandy er evenwel een lans voor gebroken dat, volgens de wensen van de koningin, prins Bernhard opperbevelhebber zou worden – daar had van Boeyen niet voor gevoeld en toen had Dijkhoorn in de eerste versie van zijn stuk zichzelf naar voren geschoven. Maar dat durfde hij toch niet aan de koningin schrijven. Hij maakte een tweede versie d.d. 21 maart en daarin liet hij open, *wie* regeringsgedelegeerde en opperbevelhebber van land- en zeemacht zou worden.

Bij Dijkhoorns nota plaatste Gerbrandy, toen hij haar op 27 maart aan de koningin toezond, 'enkele detailopmerkingen'.¹ Nu, verscheidene van zijn opmerkingen droegen een heel ander karakter: zo meende hij dat de opperbevelhebber niet tegelijk regeringsgedelegeerde moest zijn maar dat wellicht ook een 'delegatie van ministers' onmiddellijk moest vertrekken (Gerbrandy dacht aan van Boeyen, Steenberghe en zichzelf) en dat er geen 'regeringsproclamatie' moest komen maar een proclamatie van de koningin, en, schreef hij, 'of . . . de regering' (bedoeld: het kabinet) 'daarna ook nog een oproep zal doen, hangt geheel van de proclamatie van Hare Majesteit af' – anders gezegd: Gerbrandy wilde de weg naar het 'vernieuwde' staatsbestel open houden.

Van Boeyens op 27 maart aan de koningin voorgelegde nota was niet het stuk 'Reorganisatie van de staatkundige opbouw' (met daarin de zin: 'het Koninklijk Gezag moet tot de ziel van het volk doordringen') dat wij in ons vorige hoofdstuk behandelden, maar een ander: 'Terugkeer naar

¹ Tekst: a.v., p. 88-89.